

دانشگاه علوم پزشکی مشهد

مرکز تحقیقات بیماری های پوست و سالک

بیماری سالک و روش های پیشگیری

مثل توری، پشه بند بسیار ریز به خصوص در مناطقی که بیماری به صورت بومی وجود دارد.

– **آغشته کردن لباس ها و رختخواب** و همچنین پشه بندها و توری ها به پرمترین و استفاده از حشره کش قبل از خواب نیز در پیشگیری مؤثر است.

– **پاکسازی محیط**: از آنجایی که پشه خاکی نقش مهمی در انتقال بیماری دارد، بایستی نسبت به پاکسازی محل زیست آن اقدام شود؛ این اقدامات شامل مسطح کردن اراضی اطراف شهرک و بیرون بردن نخال های ساختمانی از اطراف شهرستان و سمپاشی محل اصطبل ها، مرغداری ها و مخروبه های نزدیک شهر می باشد.

– **آموزش بهداشت به مردم مناطق آلوده**: برای شناخت بیماری و روش های انتقال و راه های جلوگیری از آن کمک شایانی به جلوگیری از انتشار بیماری می نماید.

– **پوشاندن زخم سالک**: چون دوره آلوده کنندگی تا موقعی است که انگل تک یاخته در زخم وجود دارد و در موارد درمان نشده این مدت ممکن است یک سال یا بیشتر طول بکشد، لذا پوشاندن زخم برای جلوگیری از گزش مجدد توسط پشه هم در پیشگیری مؤثر است.

پست الکترونیکی: src@mums.ac.ir

وب سایت: www.mums.ac.ir/src

تلفن: ۸۴۱۰۱۳۵-۸۰۱۲۹۳۳

* توزیع فصلی بیماری:

اواخر تابستان و پاییز برای سالک روستایی و تمام سال برای سالک شهری است. سالک شهری می تواند از انسان به انسان منتقل شود.

* دوره سرایت:

تا زمانی که انگل در زخم وجود داشته باشد، احتمال سرایت آلودگی وجود دارد که در موارد درمان نشده معمولاً ۵ ماه تا ۲ سال به طول می انجامد.

* حساسیت و مقاومت:

به دنبال بهبود زخم یک ایمنی نسبی ایجاد می شود، ولی احتمال عود بیماری پس از سال ها خاموشی زخم بهبود یافته وجود دارد.

* تشخیص بیماری سالک:

در صورت پیدایش یک یا چند زخم جلدی در نواحی باز پوست بدن که بیشتر از ده روز طول کشیده باشد و در نقاطی که سالک به عنوان یک بیماری بومی وجود دارد و نیز در مناطقی که پشه خاکی دیده می شود، باید به سالک مشکوک شد.

تشخیص نهایی با ارجاع به پزشک و انجام آزمایش و نمونه برداری از ضایعه صورت می گیرد.

روش های پیشگیرانه

– **نابودی محل های تخم ریزی حشره ناقل**: که عمدتاً شامل محل های نمناک، تنه پوسیده درختان لانه جوندگان صحرایی و شکاف دیوارهایی که نمناک باشد.

– **از بین بردن حیواناتی که مخزن بیماری هستند**: مثل سگ- روباه - شغال و موش صحرایی که در نواحی مختلف مخزن بیماری ممکن است فرق بکند.

– **محافظت از گزش پشه**: در پیشگیری بسیار مهم می باشد، به خصوص در مواقعی که پشه حداکثر فعالیت (یعنی در حوالی غروب آفتاب و طلوع خورشید) را دارد. علاوه بر این استفاده از وسایل محافظتی مکانیکی

سالک

سالک در فارسی به معنای بیماری سال است، یعنی این بیماری در طی کمتر از یک سال خوب می شود. سالک یک نوع بیماری جلدی ناشی از موجود تک یاخته اجباری داخل سلولی به نام «لیشمانیا» بوده و بدین جهت نام علمی آن لیشمانیوز جلدی می باشد. این بیماری جزو بیماریهای انگلی پوست است و در بسیاری از کشورها از جمله ایران شیوع دارد. این بیماری معمولا موجب مرگ نمی شود ولی آسیب های جدی از جنبه روانی و اجتماعی و ظاهر زنده بیماری را سبب می گردد. بیش از ۹۰٪ لیشمانیاز پوستی در افغانستان، الجزیره، ایران، عراق، عربستان سعودی، سوریه، برزیل و پرو رخ می دهد و دوره کمون بیماری بین چند هفته تا چند ماه است. پارازیت های لیشمانیا توسط نیش پشه خاکی (فلبوتومین) ماده منتقل می شود. سالک با واسطه ناقل منتقل می شود و بین انسان و حیوان مشترک است، به طوری که جوندگان و سگ سانان میزبان اصلی و در واقع مخزن اصلی بیماری بوده و انسان میزبان اتفاقی این انگل است که از طریق نیش پشه خاکی آلوده به انگل به هنگام تغذیه خون بیمار به انسان سالم منتقل می شود و به دو شکل می باشد.

۱- نوع خشک (شهری)

۲- نوع مرطوب (روستایی)

نوع شهری یا سالک خشک:

این نوع بیشتر در شهرها دیده می شود عامل این بیماری لیشمانیا تروپیکا مینورو ناقل آن نوعی پشه خاکی می باشد. مخزن بیماری انسان بوده ولی سگ هم بطور اتفاقی به بیماری مبتلا می گردد. فعالیت پشه های ناقل در اواخر بهار و اوایل تابستان بیشتر است و تا محدوده یک کیلومتری فعالیت دارند و از سطح زمین ۱ تا ۲ متر بیشتر پرواز نمی کنند و در هوای بادی و گرد و خاک نمی توانند پرواز کنند حداکثر فعالیت آنها در ابتدای شب است و روزها را در جای تاریک و مرطوب در زیرزمین و قسمت سایه دار اماکن انسانی یا حیوانی استراحت می کنند. ضایعات معمولا در نواحی باز بدن مشاهده می شوند و تعداد ضایعات بسته به مقدار موارد گزش دارد. حدود ۲ تا ۸ ماه پس از گزش، ورم سرخ رنگ و بدون درد در محل گزش پیدا شده و کم کم بزرگ و زخمی می شود. اندازه زخم چند میلی متر تا چند سانتی متر می باشد که معمولا در مناطق باز بدن مانند صورت، دست و پا دیده می شود. ضایعه به آهستگی و طی مدت ۶ ماه تا یکسال بهبود می یابد که در صورت عدم درمان مناسب، در محل زخم یک جوشگاه فرو رفته و دائمی باقی می ماند که به زیبایی لطمه می زند. مخزن بیماری در نوع شهری انسان است و سگ نیز بطور اتفاقی مبتلا می تواند به عنوان مخزن عمل نماید.

نوع روستایی یا سالک مرطوب:

این نوع بیشتر در روستاها دیده می شود و می تواند سریعا اپیدمی ایجاد نماید عامل آن لیشمانیا تروپیکا ماژور بوده و ناقلش نوعی پشه خاکی است. مخزن آن جوندگان وحشی مثل خرگوش موش و سنجاب هستند. چند هفته پس از گزش پشه (بسته به تعداد محل گزش) زخم های متعددی در نقاط باز بدن که مورد گزش قرار گرفته اند پیدا می شود. ضایعات معمولا ترشح دار و مرطوب هستند و معمولا پس از ۴-۶ ماه بهبود می یابند و از خود جوشگاه آثار پوستی پایدار و نامناسبی به جا می گذارند. ضایعات پوستی بیشتر در اندامها است. افرادی که به فرم مرطوب مبتلا می شوند در برابر فرم خشک هم ایمنی پیدا می کنند، اما عکس آن صادق نیست.

پشه خاکی

- طول پشه خاکی ۳-۲ میلی متر است.

- سطح پرواز حدود ۱/۵-۱ متر است.

- محدوده پرواز آن کمتر از ۵۰۰ متر است.

- در محیط تیره و مرطوب استراحت می کنند.

- طول عمر آن یک ماه است.

- نوع ماده آن خون خوار است.